

ASPECTE PRIVIND LUPTA PENTRU DEMOCRATIZAREA VIETII POLITICE ÎN JUDEȚUL CARAȘ-SEVERIN ÎN PERIOADA 23 AUGUST 1944 — 6 MARTIE 1945

Răsturnarea dictaturii militaro-fasciste la 23 August 1944 a creat premisele trecerii la înlăturarea unor transformări revoluționare atât pe plan politic cât și pe plan economico-social care au marcat inaugurarea unei noi ere în istoria poporului român. Principalele realizări obținute de poporul român în perioada 23 august 1944 — 6 martie 1945 sînt participarea efectivă alături de forțele Națiunilor Unite împotriva Germaniei hitleriste, înlăturarea celor mai importante vestigii ale vechiului regim, restabilirea treptată a unui regim de libertăți publice și afirmarea viguroasă a maselor populare, a tuturor forțelor democratice în viața publică a țării¹.

Ca o trăsătură a acestei perioade se impune subliniată neafectarea bazei economico-sociale a regimului burghezo-moșieresc prin actul de la 23 August 1944, cele trei guverne conduse de Sănătescu și Rădescu din perioada 23 august 1944 — 6 martie 1945 făcînd totul pentru a împiedeca lupta maselor largi populare, a forțelor largi revoluționare: ele urmăreau menținerea și consolidarea regimului burghezo-moșieresc.

În ciuda acestei strategii adoptate atât de partidele istorice cât și de cercurile apropiate casei regale, toate acestea deținînd în perioada amintită poziții preponderente în guvern, în jurul P.C.R. s-au strîns toate forțele democratice care au urmărit ca prim țel abolirea legislației de tip fascist promulgată în perioada dictaturii antonesciene și continuarea cu succes a operațiunilor militare ale armatei române pentru înfrîngerea Germaniei hitleriste, apărarea intereselor muncitorilor și țăranilor în condițiile păstrării în continuare a proprietății particulare atât în industrie cât și în agricultură.

La îndeplinirea cu succes a acestor importante obiective ale primei etape a revoluției populare din țara noastră, a contribuit în mod esențial constituirea Frontului Național Democrat, care la 26 septembrie 1944 a dat publicității platforma propusă tuturor forțelor democratice din inițiativa P.C.R. În această platformă pe primul plan se punea problema instaurării unui guvern cu adevărat democrat care să reprezinte interesele oamenilor muncii de la orașe și sate, capabil să-și asume răspunde-

---

¹ M. Fătu, „Un vot decisiv“ (noiembrie '46), București, 1972, p. 9.

rea refacerii economiei naționale secătuite în cei patru ani de război și jaf hitlerist, să ridice nivelul de trai ai poporului, să pedepsească pe toți criminalii de război și să epureze aparatul de stat de elementele care se dovedeau a fi frină în calea înfăptuirii acestor deziderate.

Clasa muncitoare condusă de P.C.R. a trecut la aplicarea Platformei Frontului Democrat, acționînd de jos, în primul rînd pentru înlăturarea tuturor elementelor fasciste și reacționare din întreprinderi și instituții, concomitent cu organizarea mișcării sindicale unice în România.

Călită în mari bătălii de clasă în perioada interbelică, dar mai ales în timpul dictaturii militaro-fasciste, clasa muncitoare din județul Caraș-Severin, sub conducerea puternicei organizații comuniste județene și-a manifestat nemulțumirea față de activitatea unor autorități de stat care frînau pe orice cale procesul de democratizare, cit și față de unii patroni care căutau prin diferite mijloace să-și conserve vechile privilegii.

Pentru înfăptuirea principalelor obiective din Platforma F.N.D., forțele democratice din județul Caraș-Severin au înțeles că vor putea să le îndeplinească numai în condițiile în care și puterea executivă va fi în mîinile reprezentanților săi.

O primă mare bătălie viza trecerea primăriilor sub controlul reprezentanților F.N.D.

Astfel în localitatea Bocșa-Română la 27 noiembrie 1944 este numit ca primar un reprezentant al P.C.R.², la Bozovici este numit ca ajutor de primar la 11 decembrie 1944 tot un reprezentant al partidului comunist, la Dognecea funcția de primar va fi încredințată la 30 noiembrie 1944 unui comunist. La Ciclova-Montană funcțiile executive ocupate începînd cu luna noiembrie 1944 sînt încredințate numai unor reprezentanți ai P.C.R. și P.S.D.³

La Oravița ca ajutor de primar este numit la 20 februarie 1945 muncitorul ceferist Mihai Grigorescu, care îndeplinea și funcția de secretar al organizației orășenești a P.C.R.

La Reșița, funcția de primar este încredințată la 26 septembrie 1944 unui reprezentant al P.S.D.

La Anina funcția de primar este ocupată începînd cu 1 octombrie 1944 de reprezentanți ai P.S.D., iar ca ajutor de primar va fi numit la 30 noiembrie 1944 un reprezentant al P.C.R.⁴

Asemenea exemple sînt numeroase și ele dezvăluie existența unor puternice organizații ale partidelor de stînga atît în localitățile urbane cît și în satele județului Caraș-Severin, care și-au asumat încă din primele luni după răsturnarea guvernului antonescian sarcini de mare importanță, care vizau lichidarea urmelor vechiului regim dictatorial și înfăptuirea unor profunde transformări în viața politică și social-economică a județului.

² Arh. St. C-sebeș, Prefectura jud. Caraș, reg. 34/1943;

³ *Ibidem.*

⁴ *Ibidem.*

Un grăitor exemplu al procesului de democratizare care a urmat răsturnării guvernului antonescian este și cooptarea în consiliul de colaborare al Prefecturii județului Caraș a reprezentanților partidelor din Frontul Național Democrat. În ședința din 25 noiembrie 1944 a acestui organism au participat și reprezentanții P.C.R. și Frontului Plugarilor, care s-au ocupat în luările de cuvânt despre starea materială slabă a muncitorilor și țăranilor, despre creșterea vertiginoasă a prețurilor, despre lipsa de medicamente, a articolelor de îmbrăcăminte și încălțăminte.

Reprezentantul P.C.R. a cerut ca autoritățile să treacă la pedepsirea legionarilor, arătând faptul că „*în lagăre se găsesc cu mici excepții numai turma legionarilor nu și păstorii*”⁵.

Forțele democratice din județul nostru priveau cu ostilitate existența în guvern a reprezentanților partidelor istorice, care se opuneau unor transformări de structură și se dovediseră a fi apărătorii vechilor structuri sociale și politice. La Caransebeș P.C.R. și P.S.D. au organizat la 30 decembrie 1944 o mare manifestație împotriva ministrului de interne, portofoliu ocupat de reprezentantul P.N.Ț. și s-a cerut înlocuirea prefectului județului Severin. În același timp și-au manifestat simpatia față de reprezentanții P.C.R. din guvern⁶.

Pentru grăbirea procesului de democratizare în întreaga țară, de o deosebită însemnătate a fost publicarea la 28 ianuarie 1945 din inițiativa P.C.R. a programului de guvernare a F.N.D.

Ca și în alte mari centre urbane ale țării, unde comuniștii au condus direct lupta pentru înlăturarea guvernului Rădescu, a prefectilor și primarilor numiți cu asentimentul acestuia, în județul Caraș au avut loc numeroase întruniri și manifestații la care au participat mii de oameni ai muncii.

Încă de la 12 februarie 1945, postul de jandarmi Anina informa Legiunea de jandarmi Caraș despre intenția muncitorilor de a organiza o manifestație de stradă îndreptată împotriva guvernului⁷. Manifestația a avut loc la 18 februarie 1945 și a fost organizată din inițiativa organizației locale a P.C.R. și sindicatului muncitoresc, la ea participând și delegați din Timișoara și Oravița. Manifestanții au scandat lozinci îndreptate împotriva guvernului Rădescu și a lui Iuliu Maniu cerind instalarea unui guvern al F.N.D.⁸.

Combativitatea maselor populare din județul Caraș împotriva reacțiunii a fost verificată și cu ocazia marilor frământări politice din ultima decadă a lunii februarie 1945. La 21 februarie, în ziua când la București au avut loc sîngeroasele evenimente din timpul mitingului organizat de F.N.D. la care au participat 600 000 de oameni, care au cerut instaurarea

⁵ *Idem*, reg. 68/1944, p. 1—10 (inv. 193);

⁶ *Idem*, Parchetul Tribunalului Caransebeș, dos. 23/1944, f. 32;

⁷ *Idem*, Legiunea de jandarmi Caraș, dos. 84/1945, f. 15;

⁸ *Idem*, f. 42;

unui guvern al poporului, la Reșița are loc o mare manifestație organizată de P.C.R. și P.S.D., unde miile de muncitori din localitate au cerut înlocuirea guvernului Rădescu cu un guvern al F.N.D., erupția cadrelor polițienești și a fasciștilor din instituții și întreprinderi⁹.

Forțele democratice grupate în jurul P.C.R. au desfășurat o intensă activitate și în orașul Oravița, grupînd în jurul său reprezentanții Frontului Plugarilor, U.T.C.-ului și Uniunii Patriotice, toate acestea desfășurînd o intensă activitate pentru explicarea programului de guvernare a F.N.D. La întrunirile organizate în zilele de 23—25 februarie 1945 în capitala județului Caraș s-a cerut epurarea aparatului de stat, aplicarea reformei agrare și democratizarea armatei. Cu aceeași ocazie partidele istorice au fost acuzate că sabotează democratizarea României, scandîndu-se lozinci împotriva lui Maniu și Rădescu¹⁰.

La marile bătălii sociale și politice de la începutul anului 1945, masele populare conduse de P.C.R. au reținut o strălucită victorie. Politica falimentară dusă de guvernul Rădescu încă de la instalarea sa l-a îndepărtat de mase, de forțele democratice și chiar de monarhie, obligîndu-l să demisioneze la 28 februarie 1945.

Sub presiunea maselor populare care au cerut un guvern al F.N.D. — avînd valoarea unui plebiscit național — regele încredințează dr. Petru Groza mandatul de a forma un nou guvern, iar la 6 martie 1945 el va semna decretul de investire a primului guvern democrat din istoria patriei.

Vestea instaurării guvernului de largă concentrare democratică al dr. Petru Groza a produs o vie satisfacție și în rîndurile populației din județele Caraș și Severin. Adevărata atitudine politică a poporului român față de victoria istorică a F.N.D. de la 6 martie 1945 este relevată într-un document al vremii întocmit la Oravița la 30 aprilie 1945, din care cităm: „Schimbarea prefectului (n.n. în județul Caraș), a primarilor și a conducătorilor de la alte instituții de stat, prin aducerea în fruntea acestora a unor persoane democrate și apreciate de populație, a produs o vie satisfacție”¹¹.

În istoria poporului român, importantul eveniment istoric al instaurării guvernului revoluționar-democrat de la 6 martie 1945 marchează începutul unei noi etape, în care — așa cum arată secretarul general al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu „s-au pus bazele dezvoltării libere și independente a României, ale consolidării naționale, ale manifestării suverane a patriei noastre atît pe plan intern cît și internațional”.

CONSTANTIN BRĂTESCU

⁹ Parchetul Tribunalului Caraș, dos. 42/1945, f. 79;

¹⁰ Prefectura jud. Caraș (inv. 193), dos. 102/1945, f. 43;

¹¹ Prefectura județului Caraș (inv. 193), dos. 102/1945, f. 79;

ASPEKTE BETREFFEND DEN KAMPF FÜR DEMOKRATISIERUNG
DES POLITISCHEN LEBENS IM KREISE CARAȘ-SEVERIN
IN DER ZEITSPAUNE 23 AUGUST 1944—6 MÄRSZ 1945

(Z u s a m m e n f a s s u n g)

Die Arbeit hebt hervor den Beitrag der Bevölkerung des Kreises Caraș-Severin an der Übernahme der Macht, bei der Ernennung als Bürgermeister und deren Stellvertreter in die meisten Städte und Dörfer des Kreises einiger Vertreter der National-Demokratischen Front, in erster Reihe Kommunisten und Sozial-Demokraten. Gleichzeitig widerspiegelt der Beitrag den wachsenden Widerstand der Bevölkerung gegenüber den historischen Parteien und der Regierung des Generals Rădescu. Es sind erwähnt die Manifestationen aus dem Monat Februar 1945 in Anina, Oravița und besonders in Reșița die von der Rumänischen Kommunistischen Partei und der Sozial-Demokratischen Partei, für die Instaurierung einer Regierung der National Demokratischen Front, organisiert wurden.